

הערות לכמה מנגנונים סכיזואידים¹

(1946)

מבוא

כמאמר זה ארון בהשיבתם של חרדות ומנגנונים פרנואידיים וסכיזואידיים מוקדמים. הקדשתי מחשבה רבה לנושא זה במשך מספר שנים, עור כטרם הבהרתי את השקפותי על-אודות התהליכים הריכאוניים בניקנות. אולם כמהלך פיתוח מושג העמדה הריכאונית הינתקתית, החלו הבעיות הקשורות להקופה הקודמת לה לחזור ולהברוע את תשומת-לבי. בשלב זה, כרצוני לנסח כמה מהשערותי ביחס לחרדות ולמנגנונים מוקדמים יותר.²

ההשערות שאציג להלן, המתיחסות לשלבי התפתחות מוקדמים ביותר, הן מסקנות הנובעות מממצאים שלוקטנו מאנליזות של מבוגרים וילדים, ונראה כי חלקן תואמות תצפיות מוכרות בעבודה הפסיכיאטרית. כדי לאמת את טענותי, יש להציג תיאורי מקרה מפורטים נוספים שמאמר זה צר מלהכיל, ואני מקווה להשלים את החסר במאמרים נוספים שאכתוב בעתיד.

כפתח דברי אציג בקצרה את המסקנות ביחס לשלבי ההתפתחות המוקדמים ביותר, שאותן הצגתי בעבר.³ בניקנות המוקדמת מתעוררות חרדות האופייניות לפסיכוזת, הגורמות לאני לפתח מנגנוני הגנה יחודיים. בתקופה זו, ניתן למצוא את

¹ והערות שוליים לגרסת המאמר משנת 1952: מאמר זה הוצג בפני החברה הפסיכואנליטית הבריטית ב-4 בדצמבר 1946, ופורסם לאחר מכן ללא שינוי, למעט כמה תיקונים קלים (בעיקר תוספת של פסקה אחת וכמה הערות שוליים).
² כטרם השלמתי את כתיבתו של מאמר זה, דנתי בהיבטי המרכזיים עם פולק היימן. אני אסירת תודה לה על הצעותיה מעוררות המחשבה באשר לפתרונם ולניסוחם של כמה מהממצאים המוצגים להלן.

³ ראו כתבי "A Contribution to the Psycho-Analysis of Children (1932) and "A Contribution to the Genesis of Manic-Depressive States" (1935).

לעמדה הדיכאונית. אם פחד הדיכוי חזקים מאוד, ומסיבה זו (כדי להתר) התנוק אינו יכול לעבד את העמדה הפרנואידית-סכיזואידית, אזי עיבוד העמדה הדיכאונית מתעכב אף הוא. כישלון זה עשוי להוביל להגברות נסיגתית של פחד וריפה ולחזק את נקודות-הקיבעון לפסיכיות חמורות (כלומר, קבוצת הסכיזופרנית). תוצאה נוספת של הקשיים החמורים המתעוררים במהלך העמדה הדיכאונית היא הפרעות מאנטי-דפרסיביות בהמשך החיים. טענתו גם כי בהפיעות התפתחות חמורות פחות, אותם גורמים משפיעים במידה רבה על סוגי הנזירות.

אף-על-פי שהנחתו כי תוצאותיה של העמדה הדיכאונית תלויות בעיבוד השלב הקודם, הרי שייחסתי לעמדה הדיכאונית השפעה רבה על ההתפתחות המוקדמת של התינוק, זאת משום שעם תהליך הפנמתו של האובייקט בשלמותו, משתנה מן היסוד יחס האובייקט של התינוק. המיזוג (synthesis) של היבטי האהובים והשנואים של האובייקט השלם מעורר רגשות אבל ואשמה, שמהם משתמעות התפתחויות חיוניות בחיי הרגשיים והאינטלקטואליים של התינוק. והו גם צומת מהותי להכרעה בין נזירות לפסיכיות. אני עדיין מחזיקה בכל הטענות הללו.

הערות למאמריו האחרונים של פירברג

ככמה ממאמריו האחרונים⁵ הקדיש וו. ר. ד. פירברג תשומת-לכ רבה לנושאים שבהם אני עוסקת כעת. לפיכך, אני סבורה כי מן הראוי להכיר מהן הנקודות שעליהן אנו מסכימים, ומהן הנקודות שבנוגע אליהן אנו חלוקים. בהמשך יתברר כי חלק מהמסקנות שאציג להלן תואמות את מסקנותיו של פירברג, בעוד שאחרות שונות מהן ביסודן. גישתו של פירברג נובעת כמידה רבה מזווית הראייה של התפתחות האני ביחס לאובייקטים, בעוד שגישתי נובעת בעיקרה מזווית הראייה של החרדות ותנודותיהן. פירברג כינה את השלב המוקדם ביותר "העמדה הסכיזואידית", וקבע כי היא מהווה חלק מההתפתחות הנורמלית וכי היא הכסיס למחלה הסכיזואידית והסכיזופרנית כבגרות. אני מסכימה עם טענה זו, ותופסת את התיאור שהציג על-אודות

5. ראו "A Revised Psychopathology of the Psychoses and Neuroses", "Object-Relationships and Dynamic Considered in Terms of Object-Relationships Structure".

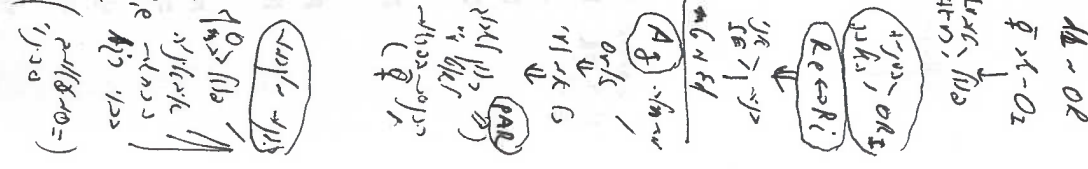
נקודות-הקיבעון של כל ההפרעות הפסיכוטיות. בעקבות השערה זו סברו כמה אנשים כי אני מתייחסת לכל התינוקות כאל פסיכויטים, אולם לא-הבהו זו התייחסתי במידה מספקת בהדמוניות אחרות. החרדות, המנגנונים והמגות האני הפסיכויטיים של הינקות משפיעים במידה רבה על ההתפתחות על כל היבטיה, לרבות התפתחות האני, האני-העליון והסכיזואידיות.

טענתי לעתים קרובות כי יחסי-האובייקט קיימים מראשית החיים, כאשר האובייקט הראשון הוא שד האם שהופך מפוצל עבור התינוק לשד טוב (מספק) ושד רע (מתסכל). פיצול זה יוצר נתק בין אהבה לשנאה. מטעם כנוסף לכך, טענתי כי מהקשר עם האובייקט הראשון משתמעת הפנמתו (בתהליך האינטרויפקציה והערות העורף המודיעי) והשלכותו, ולפיכך יחסי-האובייקט מעוצבים מראשיתם על-ידי יחסי-הגומלין בין הפנמה להשלכה, בין אובייקטים וסיטואציות פנימיים לחיצוניים. תהליכים אלה משתתפים בכניית האני והאני-העליון, ומכנינים את הקרקע לתהלתו של התסביך האדפלי במהציה השנויה של שנת החיים הראשונה.

למז התחלה מופנה הדרך ההרסני כנגד האובייקט, ומבטא תחילה כפנטסיות של התקפות אוראליות-סאדיסטיות על שד האם, המתפתחות כמהרה להסתערות על גופה ככל האמצעים הסאדיסטיים הקיימים. פחד הדיכוי הנובעים מהדרך האוראל-סאדיסטי של התינוק לשרור את גוף האם מתכניו הטובים, ומהדרך האנאל-סאדיסטי להכניס לתוכה את הפרשותיו (לרבות הרצון להיכנס לגופה כדי לשלוט בה מבפנים) משפיעים במידה רבה על התפתחות הפרנויה והסכיזופרנית.

מניתי מספר הגנות טיפוסיות של האני המוקדם, כגון: המנגנון של פיצול האובייקט והדחפים, אידיאליזציה, הכחשת המציאות הפנימית והחיצונית וריכוי הרגשות. הזכרת גם מספר תכני חרדה, לרבות הפחד להימונים, מצויות בהגלות הסומפטומטיות המאוחרות של הסכיזופרנית. את התקופה המוקדמת הזו (שתוארה לראשונה כ"שלב הרורפני") כינתי מאוחר יותר "העמדה הפרנואידית",⁴ וטענתי כי היא קודמת ל- $K_{i.e}$ במובן של פירברג.

4. כאשר מאמר זה פורסם לראשונה בשנת 1946, נהגתי להשתמש במינוח "העמדה הפרנואידית" כשם נרדף ל"עמדה הסכיזואידית" של וו. ר. ד. פירברג. לאחר בחינה נוספת החלטתי לשלב את מינוחו של פירברג בזה שלי, ולאורך הספר הנוכחי (*Developments in Psycho-Analysis* 1952) שבו פורסם מאמר זה לראשונה) אני משתמשת בכינוי "עמדת פרנואידית-סכיזואידית".

של האני המוקדם⁷ משמעותי יותר. גם אני מחזיקה ברעה שהאני המוקדם אינו מלוכד, וכי נטיה לגיבוש מהקלפת לסירוגין בנטיה להתפרקות, הווי אומר התפרקות לחתיכות.⁸ דומני כי תנודות אלה אופייניות לחודשים הראשונים של החיים.

אני סבורה כי יש אמת בהנחה כי כמה מהתפקודים המוכרים לנו מהאני המאוחר קיימים למן ההתחלה. הכולט מכין תפקודים אלה הוא ההתמדרדות עם החרדה. החרדה מתעוררת כתוצאה מפעולתו של יצר המוות בתוך האורגניזם, נחווית כפחד מפני איזן (מוות) ולרובת צורה של פחד רדיפה. דומה כי פחד מפני הבהת התרפף קושר את עצמו באופן מיידי לאובייקט, או לחילופין נחווה כפחד מפני אובייקט בלתי-נשלט וחוק ביותר. מקורות חשובים אחרים לחרדה ראשונית הם טראומת הלידה (חרדת פרידה) ותסכולם של צרכים גופניים, שתפסים הם למזל ההתחלה כנגרמים על-ידי אובייקטים. גם אם אובייקטים אלה נתפסים כחיצוניים, הם הופכים באמצעות תהליך הפנמה (אינטרוייקציה) לרופפים פנימיים וככך מחזקים את הפחד מפני החרף החוסי הפנימי.

ההכרה להתמדרד עם חרדה מאלץ את האני המוקדם לפתח מנגנונים והגנות בסיסיים. החרף החוסי מושלך בחלקו החוצה (הסטת יצר המוות) ואף קושר את עצמו לאובייקט החיצוני הראשון, הווי אומר שר האם. כפי שטען פרויד, חלקו הנוחר של החרף החוסי תחום במידה מסוימת גלגל ויני באורגניזם על-ידי הליכודו. אולם תהליכים אלה אינם משגיגים את מסרתם באופן מוחלט, ולכן תחודה מפני הרס פנימי נחמדת פעילה. אני סבורה כי נטייתו של האני להתפרק לחתיכות תחת לחץ האיים הזה עולה בקנה אחד עם חוסר-לכידותו.⁹ נראה שהתפרקות זו לחתיכות מונחת ביסודם של מצבי התפרקות בקרב סכזופרנים.

נשאלת השאלה, האם חלק מתהליכי הפיצול הפעילים בתוך האני היא תוצאה של תוצאות התחלוגית של מצבי אי-גיבוש, לדוגמה מקרה של מטפלת שלא יכלה להבחין בין אותה התאמה לבין עצמה.

7. ראו מאמר "Primitive Emotional Development" (1945). במאמר זה תיאר וויקטוס גם את תוצאותיהם התחלוגית של מצבי אי-גיבוש, לדוגמה מקרה של מטפלת שלא יכלה להבחין בין אותה התאמה לבין עצמה.

8. את מידת הלכידות של האני הראשית החיים שלאחר הלידה יש לבחון ביחס ליכולת של האני לשאת חרדה, שהינה גורם מולד כפי שטענתי בעבר (Psycho-Analysis of Children).

9. בעיקר עמ' 49.

במאמר "Notes and Fragments" (1930) טוען פרויד כי סכזי להגיה שכל יצור חי מניב לגירויים בלתי-ניעמים בהתמדרדות, אשר עשויה לבטא את יצר המוות. יתכן כי מנגנונים מורכבים (יצורים חיים) נשמרים כישות אך ורק בהשפעתם של תנאים חיצוניים. כשנתאים אלה הופכים שליליים האורגניזם מתפרק לחתיכות.

התופעות הספיוואריות ההתפתחותיות כחשוב ומאיר עיניים, וכבעל-עדר רב להכנתנו את ההתנהגות הספיווארית ואת הסכזופרנית, אני סבורה גם שטענתו של פרידמן כי קובצת התפרעות הספיוואריות או הסכזופרניות רחבה מכפי שנתפסה עד כה היא נכונה וחשובה, כמורכב, הדגש המיוחד שהוא שם בקשר המהותי בין היסטוריה לסכזופרנית ראוי לתשומת-לב מלאה. מונחו "העמדה הספיווארית" הולם רק אם היא כוללת כמוכנו פחד רדיפה ומנגנונים ספיוואריים.

אחד הנושאים המהותיים שבנוגע אליהם אני חולקת עליו הוא התיקון שליו להיאורייה של המכנה המנטלי והיצרים. אני חולקת גם על השקפתו כי מולכתחלה מופנם רק האובייקט הרע, השקפה שמעצימה את ההכרלים החשובים בניינו ביחס להתפתחות יחסי-האובייקט ולהתפתחות האני: אני סבורה כי השד הטוב המופנם יצר חלק חיוני מהאני ומשפיע רבות למן ההתחלה על תהליך התפתחות האני, על מבנה האני ועל יחסי-האובייקט. בנוסף לכך, אני חולקת על השקפתו של פרידמן לפיה "הבעיה הגדולה של האדם הסכזופרני היא כיצד לאתחב מבלי להרוס באמצעות האהבת, בעוד שהבעיה הגדולה של האדם הריאנוני היא כיצד לאתחב מבלי להרוס באמצעות השנאה".⁶ מסקנה זו עולה בקנה אחד לא רק עם התנהגותו למושג היצרים הראשוניים של פרויד, אלא גם עם החשיבות המועטה שהוא מעניק לתקפנות ולשנאה החל מראשית החיים. כתוצאה מגישה זו, הוא אינו נותן משקל מספיק לחרדה ולקונפליקטים מוקדמים ולהשפעות הדינמיות שלהם על ההתפתחות.

בעיות מסוימות באני המוקדם

בריון להלך ארון בהיבט אחד של התפתחות האני, ולא אנסה לקשרו לבעיות של התפתחות האני בכללותו. כמו-כך, לא ארון ביחס של האני לאיר ולאני-העליון.

ידוע לנו מעט על מכנה האני המוקדם. כמה מההצעות האחרונות באשר לנושא זה לא שבנעו אותי: אני מתיחסת בעיקר למושג "גרעיני האני" (ego nucleus) של גלובר ולתאוריה של פרידמן על-אודות אני מרכזי ושני אני משניניים. אני סבורה כי הדגש ששם ויניקוט באי-הגיבוש

6. ראו "A Revised Psychopathology" (1941).

פאן
פאן + גלגל
פאן

פאן
פאן
פאן

פאן
פאן
פאן

פאן
פאן
פאן

פאן
פאן
פאן

פאן
פאן
פאן

פאן
פאן
פאן

פאן
פאן
פאן

התהליכים שתוארו קשורים, כמובן, לחיי הפנטסיה של התינוק, והחודרות המעוררות את מנגנון הפיצול בעלות-אופי פנטסטי אף הן. התינוק מפצל את האובייקט ואת העצמי בפנטסיה, אך התוצאה של פנטסיה זו היא ממשית ביותר, מאחר שהיא גורמת לינתוקם של תחושות ויחסים (ומאוחר יותר גם תהליכי השיבה) זה מזה.¹¹

פיצול ביחס להשלכה והפנמה¹²

עד כה עסקתי בעיקר במנגנון הפיצול כאחד ממנגנוני האני הראשוניים וכאחת ההגנות המוקדמות ביותר מפני חרדה. גם הפנמה והשלכה משרדות מראשית החיים את המטרה העליונה הזו של האני. מקורה של ההשלכה, כפי שתואר פרויד, הוא בהסתת יצר המוות החוצה, ואני סכנה כי היא עוזרת לאני להגבר על חרדה בכך שהיא פוטרת אותו מסכנה ורוע. הפנמה של האובייקט הטוב משמשת אף היא את האני כהגנה מפני חרדה.

קיימים מספר מנגנונים אחרים הקשורים קשר הדוק בהשלכה והפנמה. אני מתייחסת בעיקר לקשר בין פיצול, אידיאליזציה והכחשה. באשר לפיצול האובייקט, על-גנו לזכור כי במצבים של סיפוק פוגים רגשות להאכה לעבר השד המספק, בעוד שבמצבי תסכול, שנאה וחרדה רדיפה קושרות עצמו לשד המתסכל.

אידיאליזציה כרוכה בפיצול האובייקט, שכן היכסור הטובים של השד מוקצנים כדי להגן מפני הפחד מהשד הרוזפני. בעוד שהאידיאליזציה לפיכך מקבילה לפחד הרדיפה, היא גם צומחת מתוך כוחן של התשוקות היצרניות השואפות לסיפוק בלתי-מוגבל ולכן יוצרות תמונה של שד בלתי-נרלה ושופע תמיד, שד אידיאלי.¹³

דוגמה לפילוג שכזה ניתן לראות כפיפוק הדייני ינקותי. התהליכים בדיו שנתרד לאור הצגת מאמר זה, התייחס ד"ר י.ק.מ. סקוט לזיכר את של הפיצול. הוא הודיש את חשיבות הקיטטיות ברצף החזוית, שמהם משתמע פיצול בזמן ולא במרחב, וכדוגמה ציין את המעבר בין מצבי שינה ומצבי ערות. אני מסכימה לחלוטין עם נקודת מבטו.

11. בדיו שנתרד לאור הצגת מאמר זה במלשג אינטרדייקציה כמנגנון מקביל ונשללים למנגנון הוהלכה (פרייקציה), וזאת כדי לציין את אופי הראשוני של המנגנון, וכדי להבין בין ובין החוויה הטוביקטיבית של אינקורציה, ובין אינטרדייקציה המרחמת על ביטוי אובייקט מופנם ומותמעת באופן שלם בעולם הפנימי ובאני (תערת העורר המרעי).

אינם יכולים להחרדה אפילו בשלב מוקדם מאוד. אנו מניחים כי האני ממוקדם מפצל את האובייקט ואת היחס אליו באופן פעיל, ומכך עשוי להשתמע פיצול פעיל כלשהו של האני עצמו. בכל אופן, תוצאת הפיצול היא פיצור של הדחף הרסני שנתפס כמקור הסכנה. אני סבורה כי החרדה הראשונית מפני איין בדי כוח הרסני פנימי, וכך תגובתו הספיציפית של האני, הווי אומר התפרקות לחתיכות או פיצול של עצמו עשויות למלא תפקיד חשוב ביותר בכל התהליכים הספירואידיים.

תהליכי פיצול ביחס לאובייקט

הדחף הרסני המושלך החוצה נחווה תחילה כתוקפנות אוראלית. אני סבורה כי דחפים אוראלים-סאירסטיים כלפי שד האם פעילים מראשית החיים, אף-על-פי שצמיחת השיניים מגבירה את עוצמתם של הדחפים הקניבליסטיים, כפי שהדגיש אברהם.

במצבים של תסכול וחרדה מתעצמות התשוקות האוראליות-סאירסטייות והקניבליסטייות, והתינוק מרגיש שהכניס לתוכו את הפטמה והשד כשהם מפורקים לחתיכות. לכן, בנוסף להפרדה בין שד טוב לשד רע שקיימת בפנטסיות של תינוקות צעירים, הרי שהשד המתסכל, שהותקף בפנטסיות האוראליות-סאירסטייות, נחווה כמפורק לחתיכות. השד המספק, שהוכנס פנימה תחת שליטתו של ליכידו הינקה, נתפס כשלים. האובייקט הפנימי הטוב הראשון פועל כנקודת מוקד באני. הוא מנטרל תהליכי פיצול ופיזור, מקדם לכידות וגיבוש, ומטייע ככניית האני.¹⁰ אולם תסכול וחרדה כתוצאה מכך, יוצר קושי כשמישהו של התינוק שמצוי בתוכו שד טוב ושלם. והתינוק עשוי להרגיש שגם השד הטוב התפרק לחתיכות.

אני סבורה כי האני אינו מסוגל לפצל את האובייקט, הפנימי והחיצוני, מבלי שפיצול מקביל יתרחש בתוך האני. לפיכך, הפנטסיות והתחושות באשר למצבו של האובייקט הפנימי משפיעות באופן מהותי על מבנה האני. ככל שהסאירזים שולט בתהליך הפנמת האובייקט באינקורציה, וככל שהאובייקט נחווה כמפורק לחתיכות, כך מצוי האני בסכנת פיצול ביחס לחלקיקי האובייקט המופנמים.

10. ד. ג. ו. וייקוט המייחס לאותם תהליכים מזווית אחרת: הוא תיאר כיצד גיבוש והסתגלות למציאות תלויים באופן שבו חווה החיניק את אהבתו וטיפולה של האם.

182 - 183

תהליכי פיצול ביחס לאובייקט

Am, 1800

Gold, 1800

שקיימת בפנטסיות של תינוקות צעירים, הרי שהשד המתסכל, שהותקף בפנטסיות האוראליות-סאירסטייות, נחווה כמפורק לחתיכות. השד המספק, שהוכנס פנימה תחת שליטתו של ליכידו הינקה, נתפס כשלים. האובייקט הפנימי הטוב הראשון פועל כנקודת מוקד באני. הוא מנטרל תהליכי פיצול ופיזור, מקדם לכידות וגיבוש, ומטייע ככניית האני.¹⁰ אולם תסכול וחרדה כתוצאה מכך, יוצר קושי כשמישהו של התינוק שמצוי בתוכו שד טוב ושלם. והתינוק עשוי להרגיש שגם השד הטוב התפרק לחתיכות.

Am, 1800

Gold, 1800

שקיימת בפנטסיות של תינוקות צעירים, הרי שהשד המתסכל, שהותקף בפנטסיות האוראליות-סאירסטייות, נחווה כמפורק לחתיכות. השד המספק, שהוכנס פנימה תחת שליטתו של ליכידו הינקה, נתפס כשלים. האובייקט הפנימי הטוב הראשון פועל כנקודת מוקד באני. הוא מנטרל תהליכי פיצול ופיזור, מקדם לכידות וגיבוש, ומטייע ככניית האני.¹⁰ אולם תסכול וחרדה כתוצאה מכך, יוצר קושי כשמישהו של התינוק שמצוי בתוכו שד טוב ושלם. והתינוק עשוי להרגיש שגם השד הטוב התפרק לחתיכות.

Am, 1800

Gold, 1800

שקיימת בפנטסיות של תינוקות צעירים, הרי שהשד המתסכל, שהותקף בפנטסיות האוראליות-סאירסטייות, נחווה כמפורק לחתיכות. השד המספק, שהוכנס פנימה תחת שליטתו של ליכידו הינקה, נתפס כשלים. האובייקט הפנימי הטוב הראשון פועל כנקודת מוקד באני. הוא מנטרל תהליכי פיצול ופיזור, מקדם לכידות וגיבוש, ומטייע ככניית האני.¹⁰ אולם תסכול וחרדה כתוצאה מכך, יוצר קושי כשמישהו של התינוק שמצוי בתוכו שד טוב ושלם. והתינוק עשוי להרגיש שגם השד הטוב התפרק לחתיכות.

Am, 1800

Gold, 1800

מסוכנים (הפרשות) מתוך העצמי ולתוך האם. בנוסף להפרשות מזיקות אלה, המסולקות בשנאה, חלקים מפוצלים של האני מושלכים אף הם על האם, או כפי שאני מעריפה לכנות זאת, לתוך האם.¹³ אותם הפרשות וחלקים רעים של העצמי נועדו לא רק לפגוע באובייקט אלא גם לשלוט בו ולהשתלט עליו. כל עוד מכילה האם את החלקים הרעים של העצמי, היא אינה נתפסת כאדם נפרד אלא כעצמי בלתי.

חלק גדול מהשנאה כלפי חלקים מהעצמי מופנה כעת כלפי האם. הדבר מוכיל לטוב מסוים של הודעות המבסס את האובייקט של חס-אובייקט תוקפני. אני מציעה לכנות תהליכים אלה במונח "תזדוזה השלכתית". כשהשליכה נובעת בעיקרה מההדף של התינוק לחזק לאם או לשלוט בה,¹⁴ היא נתפסת כרדפה. בהפרעות פסיכוטיות, וזיהוי זה של חס-אובייקט עם החלקים השנואים של העצמי מעצים את השנאה המופנית כלפי אנשים אחרים. כאשר לאני הפיצול המוגזם והסילוק של חלקים ממנו אל העולם החיצון מחלישים אותו במידה ניכרת, זאת מושם שהמרדכי התוקפני של הרגשות ושל האישיים קשור הדוק בנפש לעוצמה, כות, חוזק, ידע ולתכונות נחשקות אחרות.

אלם לא רק החלקים הרעים של העצמי מסולקים ומושלכים, אלא גם החלקים הטובים שלו. לפיכך, להפרישות יש משמעות של מתנות, וחלקים של האני אשר מסולקים ומושלכים לתוך אדם אחר יחד עם חלקים מהפרשות מייצגים את החלקים הטובים, הזוי אומר האוהבים, של העצמי. ההדחות המבוססת על סוג זה של השליכה משפיעה באופן מהותי על יחסי-האובייקט. השליכתם של רגשות טובים ושל חלקים מהם של העצמי לתוך האם חיונית ליכולתו של התינוק לפתח יחסי-אובייקט טובים ולגבש את האני שלו. אולם אם תהליך השליכה זה - (Ego, S) מתבצע באופן מופרז, חלקים טובים של האישיים נתפסים כאכזרים, מהם נמנעים באופן מופרז, חלקים טובים של המחליש נמורשש את האני. והאם הופכת לאידיאל-האני. גם תהליך זה מחליש ומורשש את האני.

13. תיאורם של תהליכים ראשוניים מסוג זה מוגבל במידה רבה, שכן פנטזיות אלה מתעוררות בתקופה שבה התינוק עדיין לא החל לחשוב כמילים. במקרה זה, לדוגמה, אני משתמשת בכסוי "להשליך לתוך אדם אחר" משום שזו נראית לי הדרך היחידה להביע את התהליך הלא-מודע שאני מנסה לחאר.

14. מ. ג. אונס הציגה במאמר קצר שלא פורסם (אשר הוצג בפני החברה הפסיכואנליטית הבריטית בניואר 1946) כמה מופלים שבלטו בהם התופעות הנאות העדר תחושת מציאות, תחושה שהם מוחלקים וכי חלקים מהאישיים נכנסו לתוך גופה של האם כדי לשדר אותה ולשלוט בה. כתוצאה מכך, האם ואנשים אחרים שותמפק בצורה דומה הפכו לייצוגים של המופל. מ. ג. אונס ייסדה תהליכים אלה לשלב התפתחות ראשוני ביותר.

הוא מודע שאני מנסה לחאר.
 14. מ. ג. אונס הציגה במאמר קצר שלא פורסם (אשר הוצג בפני החברה הפסיכואנליטית הבריטית בניואר 1946) כמה מופלים שבלטו בהם התופעות הנאות העדר תחושת מציאות, תחושה שהם מוחלקים וכי חלקים מהאישיים נכנסו לתוך גופה של האם כדי לשדר אותה ולשלוט בה. כתוצאה מכך, האם ואנשים אחרים שותמפק בצורה דומה הפכו לייצוגים של המופל. מ. ג. אונס ייסדה תהליכים אלה לשלב התפתחות ראשוני ביותר.

העיקריים המתחדשים באידיאליזציה פעילים גם בסיפוק הזייתי, הזוי אומר פיצול האובייקט והכחשת התסכול והרדיפה כאחד. האובייקט המתסכל והרודף מופרד היטב מהאובייקט שעבר אידיאליזציה. אולם האובייקט הרע אינו רק מופרד מהאובייקט הטוב, אלא עצם קיומו מוכחש, כפי שמוכחשת סיטואציית התסכול כולה וההתחושות הרעות (כאב) שהתסכול מעורר. תהליכים אלה כרוכים בהכחשת המציאות הנופשית. הכחשת המציאות הנופשית מתאפשרת רק בעזרת תחושות חזקות של כל יכולות, המהוות מאפיין מרכזי של המנטליות המוקדמת. הכחשה כל יכולה של קיום האובייקט הרע ושל המצב המכאיב שקולה בלא-מודע לאיזון על-ידי הדחף ההרסני. אולם לא רק סיטואציה ואובייקט מסוימים מוכחשים ומאוינים, אלא יחס-אובייקט מסוים הוא שנודד לגורל זה, ולכן חלק מהאני, אותו חלק שממנו נובעים הרגשות כלפי האובייקט, מוכחש ומאויזן אף הוא.

בסיפוק הזייתי, אם כן, מתרחשים שני תהליכים הקשורים זה בזה: העלתם המוגית הכל יכולה של האובייקט והמצב האדיאליים, והאיזון הכל יכול אף הוא של האובייקט הרודף והרע ושל המצב המכאיב. תהליכים אלה מבוססים על פיצול האובייקט והאני כאחד.

בשלב מוקדם זה של הפיצול, ממלאות ההכחשה והכל יכולות תפקיד רומה לזה של ההדחקה בשלב מאוחר יותר של התפתחות האני. חשיבותם של תהליכי ההכחשה והכל יכולות בשלב המאופיין בפתח רדיפה וכמנגנונים סכיזואידיים, עשויה להזכיר את אשליית הגדלות והרדיפה האופייניות לסכיזופניה.

עד כה, בודדת את המרכיב האוראלי כאשר עסקתי בפתח הרדיפה. בעוד שידו של הליבידו האוראלי עדיין על העליונה, דחפים מסוימים ופנטסיות ליבידינליות ותוקפניים ממקורות אחרים מהחילים להתבלט, ומרכיבים לזרימה משותפת של תשויות אוראליות, אורתוראליות ואנאליות, ליבידינליות ותוקפניות. כמורכב, המתקפות על שר האם מתפתחות לכדי מתקפות בעלות-אופי דומה על גופה, אשר נתפס כשלוחה של השד עור כטרם נתפסת האם כאדם שלם. המתקפות בפנטסיה כנגד האם נערכות בשתי דרכים מרכזיות: האחת היא הדחף האוראלי בעיקרו, למצוין עד תום, לנגוס, לרוקן ולשדוד את גופה של האם מתכני בעיקרו, למצוין על דחפים אלה על התפתחותם של יחסי-אובייקט בהקשר של ההפנמה. קו המתקפה השני נובע מהדהפים האנאליים והאורתוראליים, וממנו משתמע סילוקם של חומרים

העיקריים המתחדשים באידיאליזציה פעילים גם בסיפוק הזייתי, הזוי אומר פיצול האובייקט והכחשת התסכול והרדיפה כאחד. האובייקט המתסכל והרודף מופרד היטב מהאובייקט שעבר אידיאליזציה. אולם האובייקט הרע אינו רק מופרד מהאובייקט הטוב, אלא עצם קיומו מוכחש, כפי שמוכחשת סיטואציית התסכול כולה וההתחושות הרעות (כאב) שהתסכול מעורר. תהליכים אלה כרוכים בהכחשת המציאות הנופשית. הכחשת המציאות הנופשית מתאפשרת רק בעזרת תחושות חזקות של כל יכולות, המהוות מאפיין מרכזי של המנטליות המוקדמת. הכחשה כל יכולה של קיום האובייקט הרע ושל המצב המכאיב שקולה בלא-מודע לאיזון על-ידי הדחף ההרסני. אולם לא רק סיטואציה ואובייקט מסוימים מוכחשים ומאוינים, אלא יחס-אובייקט מסוים הוא שנודד לגורל זה, ולכן חלק מהאני, אותו חלק שממנו נובעים הרגשות כלפי האובייקט, מוכחש ומאויזן אף הוא.

בסיפוק הזייתי, אם כן, מתרחשים שני תהליכים הקשורים זה בזה: העלתם המוגית הכל יכולה של האובייקט והמצב האדיאליים, והאיזון הכל יכול אף הוא של האובייקט הרודף והרע ושל המצב המכאיב. תהליכים אלה מבוססים על פיצול האובייקט והאני כאחד.

בשלב מוקדם זה של הפיצול, ממלאות ההכחשה והכל יכולות תפקיד רומה לזה של ההדחקה בשלב מאוחר יותר של התפתחות האני. חשיבותם של תהליכי ההכחשה והכל יכולות בשלב המאופיין בפתח רדיפה וכמנגנונים סכיזואידיים, עשויה להזכיר את אשליית הגדלות והרדיפה האופייניות לסכיזופניה.

עד כה, בודדת את המרכיב האוראלי כאשר עסקתי בפתח הרדיפה. בעוד שידו של הליבידו האוראלי עדיין על העליונה, דחפים מסוימים ופנטסיות ליבידינליות ותוקפניים ממקורות אחרים מהחילים להתבלט, ומרכיבים לזרימה משותפת של תשויות אוראליות, אורתוראליות ואנאליות, ליבידינליות ותוקפניות. כמורכב, המתקפות על שר האם מתפתחות לכדי מתקפות בעלות-אופי דומה על גופה, אשר נתפס כשלוחה של השד עור כטרם נתפסת האם כאדם שלם. המתקפות בפנטסיה כנגד האם נערכות בשתי דרכים מרכזיות: האחת היא הדחף האוראלי בעיקרו, למצוין עד תום, לנגוס, לרוקן ולשדוד את גופה של האם מתכני בעיקרו, למצוין על דחפים אלה על התפתחותם של יחסי-אובייקט בהקשר של ההפנמה. קו המתקפה השני נובע מהדהפים האנאליים והאורתוראליים, וממנו משתמע סילוקם של חומרים

ייצוג של σ ו- $\bar{\sigma}$ (1947)
#0.111

משום שחלקים ממנו מנסים להתאחד עם האובייקט האיריאלי, בעוד שחלקים אחרים מנסים להתמודד עם הורדופים הפנימיים. הדרכים השונות לפיצול האני והאובייקטים הפנימיים גורמות לתחושה שהאני מפורק לחתיכות. תחושה זו היא בכחנת מצב של התפרקות. כאשר ההתפתחות נורמלית, מצבי ההתפרקות שחווה המתבונן חולפים. סיפוק מירי האובייקט הטוב החיצוני¹⁷ הוא אחד הגורמים שעוזרים שוב ושוב להחלף מצבים סכיזואידיים זמניים עולה בקנה אחד עם התבונן להגבר על מצבים סכיזואידיים זמניים עולה בקנה אחד עם הגמישות הרבה ויכולת ההתאוששות של נפשו. אם מצבים של פיצול, ולפכך של התפרקות, שעליהם האני אינו מסוגל להתגבר, מתרחשים לעתים קרובות מדי ונמשכים זמן רב מדי, אזי יש לראות בהם על-פי תפיסתי סימן למחלה סכיזופרנית בתזונה, וכבר ניתן להבחין כסימנים למחלה זו בחורשים הראשונים של החיים. בקרב מטופלים מבוגרים, נראה כי מצבים של דה-פרסונליזציה ושל דיסציזציה סכיזופרנית הם נסיגה אל מצבים נקמותיים אלה של התפרקות.¹⁸

על-פי ניסיוני, פחד רדיפה ומנגנונים סכיזואידיים מופרזים בניקנות המוקדמת עשויים להשפיע לרעה על ההתפתחות האינטלקטואלית בשלביה הראשונים. לפיכך יש להתייחס לצורות מסוימות של ליקויים שכליים כאל חלק מקבוצת הסכיזופרניות. בהתאם לכך, כאשר בוחנים ליקויים שכליים בקרב ילדים מכל הגילאים, יש להביא בחשבון את האפשרות של מחלה סכיזופרנית בניקנות המוקדמת.

עד כה היארתי כמה השפעות של הפנמה והשלכה מופרזות על יחסי-האובייקט. איני מנסה לחקור כעת את הגורמים השונים אשר במקרים מסוימים מביאים להשתלטות של תהליכי הפנמה, וכמקרים אחרים להשתלטות של תהליכי השלכה. כאשר לאישיות הנורמלית, ניתן לומר שמהלך התפתחות האני ויחסי-האובייקט תלוי במידת האיתון

17. כשבוחרים אותן באור זה, אהבת האם והנחתה את התינוק יכולות להתפתח בעזרת החשבה ביותר שנובעת לתינוק כדי להתגבר על מצבי ההתפרקות וחדרות מטוג פסיכטי.

18. במאמר "Analysis of a Schizophrenic State with Depersonalization" (1947) הציג הרברט רוטנפלד תיאור מקרה כדי להדגים כיצד מנגנוני הפיצול הקשורים בהודות השלכתיות אחרים הן למצב סכיזופרני והן לדו-פרסונליזציה. במאמר זה ציין "A Note on the Psychology of Confusional States in Chronic Schizophrenias" (1950) הוא ציין

לרעיים, בין בלבול מתחלף אם האדם מאבד את היכולת להתחזק בין אובייקטים שונים שצבעי של בלבול מתחלף אם האדם מאבד את היכולת להתחזק בין אובייקטים שונים לרעיים, בין דחפים תוקפניים לליברליניים וכן הלאה. הוא טען כי במצבי בלבול מטוג זה, מנגנוני פיצול מהחלקים לעיתים קרובות לצורך הגנה.

L.P.N.

תהליכים מסוג זה מופנים במהרה גם כלפי אנשים אחרים,¹⁵ וכתוצאה מכך עשויה להיווצר חלום גרוילה מדי בנציגים חיצוניים אלה של החלקים הטובים של העצמי. תוצאה נוספת היא הפחד שמא אכזה היכולת לאהוב, זאת משום שהאובייקט האהוב נתפס כמי שאהבה בראש ובראשונה כנציג של העצמי.

PI
Palk
עצמי

תהליכי הפיצול של חלקי עצמי השלכתם לחוץ אובייקטים הם לפיכך חיוניים להתפתחות הנורמלית וכן להתפתחות יחסי-אובייקט אבנורמליים.

השפעת ההפנמה על יחסי-האובייקט השונה באותה מידה. ההפנמה של האובייקט הטוב, ראשית כל של שד האם, היא תנאי מוקדם להתפתחות הנורמלית. תיארתי לעיל כיצד הופך לנקודת מוקד בתוך האובייקט הטוב, פנימי או חיצוני, הוא הנטיה לעשות אידיאליזציה שלו. במצבים של תסכול או חרדה מרובה, נאלץ התינוק לברוח אל האובייקט האיריאלי הפנימי שלו כדי להימלט מפני רודפים. מנגנון זה עשוי להוביל למגוון הפרעות המורות: כאשר פחד הרדיפה חזק מדי, הכריחה אל האובייקט האיריאלי הופכת מופרזת, ודבר זה מעצב את התפתחות האני, ומפריע ליחסי-האובייקט. כתוצאה מכך האני עשוי להיחלש ככפוף לחלוטין לאובייקט הפנימי וכתלוי בו, כקליפה בלבד עבורו. כאשר האובייקט האיריאלי אינו מוטמע, מתעוררת תחושה שלאני איז חיים ועוד משל עצמו.¹⁶ אני מציעה כי הכריחה אל האובייקט האיריאלי והבלתי-מוטמע דורשת תהליכים נוספים של פיצול בתוך האני, זאת

אני
עצמי
עצמי

15. ר.ק.מ. סקוט היא במאמר שלא פורסם, שהוצג בפני המברה הפסיכואנליטית הבריטית לפני מספר שנים, שלשה מאפיינים המשווים זה לזה, שנתקל בהם בשעה שטיפל במטופלת סכיזופרנית: הפניה קשה בתחושת המציאות שלה, תחושה שהעולם הטוב איתה הוא בתי-קברות, ומנגנון של הכנסת כל החלקים הטובים של עצמה לתוך אדם אחר, גרסה נארבו, שהפכה לייצוג של המטופלת.

16. ראו "A Contribution to the Problem of Sublimation and its Relation to the Processes of Internalization" (1942), שבו תיארה פילה היימן מצב שבו האובייקטים הפנימיים פעילים כגופים זרים המשובצים בתוך העצמי. בעוד שהדבר בולט יותר ביחס לאובייקטים הרעים, הוא נכון גם לגבי הטובים, אם האני משוייך באופן כפייתי לשימורים. כשדאגו משרת את האובייקטים הפנימיים הטובים שלו באופן מופרז, הם נתפסים כמקור סכנה לעצמי וכמעט שמעוררים השפעה רודפנית. פילה היימן הציגה את מושג הדיסמעות (assimilation) של אובייקטים פנימיים ויישמה אותו באופן יחודי לעידון. כאשר להתפתחות האני, היא ציינה כי הטמעה מסוג זה חיונית לפעילות מוצלחת של תפקודי האני ולהשגת עצמאות.

עצמי
עצמי
עצמי

רדיפה היצונית ופנימיות, הינו מרכיב כסיסי של פרנויה.¹⁹
 תיאורתי בעבר²⁰ את הפנטסיות של התינוק לתקוף ולהיכנס באופן סארסיטי לגופה של האם כמעוררות סיטואציות-חרדה שונות (בעיקר הפחד להיכלא ולהירדף בתוכה), המונחות ביסודה של הפרנויה. הצבעתי גם על כך שהפחד להיכלא (וכמיוחד שהפין יותקף) בתוך האם גורם תשוב בהפרעות מאוחרות יותר של האונות הגברית (איך-אונות) וכן מונח ביסודה של הקלאוסטרופוביה.²¹

יחס-אובייקט סכיזואידיים

בשלב זה, אסכם כמה מיוחס-האובייקט המופרעים שמתגלים באישיות הסכיזואידית: פיצול האלים של העצמי והשלכה מופרות גורמים לכך שהאדם אשר כלפיו מופנה תהליך זה נחווה כרודף. מאחר שההלק ההרסני והשנוא של העצמי, המפוצל והמושלך, נתפס כמאיים על האובייקט האהוב ולפיכך מעורר רגשות אשמה, תהליך זה של השלכה מצביע מכהונות מסוימות על הסטה האשמה מהעצמי לעבר אדם אחר. אולם האשמה לא חוסלה, והאשמה המוסטת נתפסת כאחריות לא-מורעת

19. במאמרו "Analysis of a Schizophrenic State with Depersonalization" Remarks on T L כהן, תורגם והתפרסם בהשקפתו הקלינית של החרדה הפנואידיית הקשורות להחרדה השלכתית בקרב מטופלים פסיכיאטריים. בשני המקרים המפורסמים שתיאר, התברר שהמטופלים נשלטו על-ידי הפחד שהאובייקט מנסה להיכנס בכוח לתוך המטופל. כשפחדים אלה שופלו באגליהם (ואת פחד הרדיפה המתאמים) לקרירות מינית בקרב נשים מצד אחר, ולצורך תפישתן הומוסקסואליות ופרנויה בקרב גברים, מצד אחר.

20. *Psycho-Analysis of Children*, פרק 8, בעיקר עמ' 131, ופרק 12, בעיקר עמ' 242.

21. ג'ואן ריפיי, במאמרו שלא פורסם חו *Paranoid Attitudes seen in Everyday Life and in*, ריוחה על

"Paranoid Attitudes seen in Everyday Life and in" (אשר הוצג בפני החברה הפסיכואנליטית הבריטית בשנת 1948), ריוחה על ממצאים קליניים רבים שבהם התגלתה חדרות השלכתית פנטסית לא מודעות של הנספה הקיפה של העצמי כולו לתוך פנימיותו של האובייקט (כדי להשיג שליטה וכללות) הכולל, בשל הפחד מפני נקמה, למגוון חרדות רדיפה כנות: קלאוסטרופוביה, או לפוביה שכוחות כמו למשל הפוביה מפני גביהם, עכבישים, ופלישה בעת מלחמה. פחדים אלה קשורים בפנטסיות "קסטטרופיות" לא-מודעות של בתור אברים, הוצאת המצעים, הפחד לזרקת לחתיכות והפחד מפני שיטע פנימי מוחלט של הגוף והאישיות, ואובדן זהות. פחדים אלה הם פתוח של הפחד מפני איזן (מוחה) ומחזקים את מנגנוני הפיצול ואת תהליכי התפרקות-האני, כפי שגיבש בקרב פסיכיאטרים.

האופטימלי בין הפנמה והשלכה בשלבי ההתפתחות המוקדמים. דבר זה משפיע בהמשך על גיבוש האני ועל הטמעתם של אובייקטים פנימיים. גם אם האיזון מופר, ואחד משני התהליכים הללו מופר, מתקיימים יחסי-גומלין מסוימים בין הפנמה להשלכה. לדוגמה, השלכתו של עולם פנימי עיון בעיקרו, הנשלט על-ידי פחד רדיפה, מובילה להפנמה, החרדה פנימה, של עולם היצוני עיון. ולהפך, הפנמה של עולם היצוני מעוררת ועיון מחזקת את השלכתו של עולם פנימי עיון.

כפי שראינו, היבט אחר של תהליכי ההשלכה קשור בכניסה תקיפה לתוך האובייקט ושליטה בו באמצעות חלקים של העצמי. כתוצאה מכך, ההפנמה נחווית ככניסה תקיפה של החוץ לתוך הפנים, כנקמה על ההשלכה האלמנה. דבר זה עשוי לעורר פחד שלא רק הגוף אלא גם הנפש נשלטת על-ידי אנשים אחרים כדרך עוינת. כתוצאה מכך עשויה להתחולל הפרעה קשה בהפנמה של אובייקטים טובים, אשר תהווה מכשול לכל תפקודי האני וכן להתפתחות המינית, ועשויה להביא לפרישה מופרות לתוך העולם הפנימי. אולם פרישה זו נגרמת לא רק על-ידי הפחד מפני הפנמתו של עולם היצוני מסוכן אלא גם על-ידי הפחד מפני רודפים פנימיים והכריחה אל האובייקט האדיאלי המופנם שכבאה בעקבותיה.

התיחסתי להחלשות ולהתדרשות האני הנובעות מפיצול מופר ומזהדהות השלכתית. אולם האני החלש הזה מאבד את יכולתו להשמיע את האובייקטים הפנימיים שלו, וכתוצאה מכך מתעוררת התחושה שהוא נשלט על-ידם. שוב, אני חלש שכזה חש כי אינו מסוגל להחזיר לתוך עצמו את החלקים שהשלך לתוך העולם החיצוני. הפרעות שונות אלה ביחס-הגומלין בין השלכה להפנמה, אשר מהן משתמע פיצול מופרד של האני, משפיעות לדעה על הזחם לעולם הפנימי והחיצוני, ונראה שהן עומדות ביסודן של כמה צורות של סכיזופרניה.

הזדהות השלכתית עומדת ביסודן של סיטואציות-חרדה רכות: הפנטסיה להיכנס בכוח לאובייקט מעוררת חרדות הקשורות לסכנות המאיימות על הסובייקט מתוך האובייקט. לדוגמה, הדחפים לשלשט באובייקט מבפנים מעוררים את הפחד להיות נשלט ונרדף בתוכו. בעקבות הפנמה והפנמה חוזרת של האובייקט שנוחר בכוח, מתחזקות מאור תחושות היריפה הפנימית של הסובייקט, על אחת כמה וכמה מאחר שהאובייקט המופנם בשנית נתפס כמכיל את החיככים המסוכנים של העצמי. מצבחר חרדות מסוג זה, שבהן האני לכור כביכול בין מגוון סיטואציות

$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$
 $\log \frac{1}{2}$

$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$
 $\log \frac{1}{2}$
 $\log \frac{1}{2}$

$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$
 $\log \frac{1}{2}$
 $\log \frac{1}{2}$

$\frac{1}{2} \log \frac{1}{2}$
 $\log \frac{1}{2}$
 $\log \frac{1}{2}$

188

188

הדחפים התקופניים המופנים כלפיו. אולם באופן ספציפי יותר, תהליכי הפיצול וההשלכה הם שמונחים ביטורו של פחד זה. אם מרכיבי תוקפניים ביחס לאובייקט שולטים ומתעוררים בהזדקה בעקבות הסכול הפרורה, אזי האדם חש כי המרכיבים המפוצלים של העצמי שלו, המושלכים לתוך האובייקט, שולטים באובייקט זה באופן תוקפני והרסני. בר-בזמן, האובייקט הפנימי נתפס כמי ששקפת לו סכנת הרס, הדומה לזו הנשקפת לאובייקט החיצוני, שכתוכו מרגיש האדם כי השאיר חלק מהעצמי שלו. התוצאה היא היחלשות עצומה של האני, תחושה כי דבר לא תומך בו, ותחושה מקבילה של כרדירות. תיאור זה נכון לגבי אנשים נורוטיים, אולם אני סבורה כי זוהי גם תופעה כללית במידה מסוימת.

למותר לציין כי ניתן למצוא כמה מאפיינים אחרים של יחסי-אובייקט סכיזואידיים, שאותם תיארת לעיל, ברמות נמוכות יותר ובעזרת כולטת פחות גם בקרב אנשים נורמליים, למשל ביישנות, חוסר-ספונטניות, או מצד אחר, התעניינות עזה במיוחד באנשים.

באופן דומה, הפרעות נורמליות בתהליכי השיבה כרוכות בעמדה הפרואידי-סכיזואידית ההתפתחותית. זאת משום שכולנו עשויים ללקות לעתים בשיבוש רגעי של השיבה הרגיונית, המתבטא בכך שמחשבות ואסוציאציות מתנתקות זו מזו וסיטואציות שונות מפוצלות זו מזו; למעשה, האני מתפצל באופן זמני.

העמדה הדירכאנונית ביחס לעמדה הפרואידי-סכיזואידית

כעת, ברצוני להתייחס לשלבים נוספים בהתפתחות התינוק. עד כה תיארת את ההדרות, המנגנונים וההגנות האופייניים להרשי החיים הראשונים. עם הפנתו של האובייקט השלם, ברבע השני של שנת החיים הראשונה בקירוב, נעשים צעדים ניכרים לקראת גיבוש. מצעדים אלה משתמעים שינויים חשובים ביחס לאובייקטים. החיבט האהוב וההיבט השנוא של האם אינם נתפסים עוד כפרדים כל כך, והתוצאה היא התעצמות הפחד מאובדן, מצבים הדומים לאבל ותחושה הזקה של אשמה, שכן הדחפים התוקפניים נתפסים כמופנים כלפי האובייקט האהוב. העמדה הדירכאנונית עומדת במוכו הכמה. התחושות הדירכאנוניות גורמות לגירוש נוסף של האני, מאחר שהן מגבירות את ההכנה של המציאות הנפשית ומקדמות תפיסה טובה יותר של העולם החיצוני, וכך

$Ec \rightarrow$
 $Ec \rightarrow I \rightarrow Ec$
 $Ec \rightarrow Ec$
 $Ec \rightarrow I \rightarrow Ec$

כלפי האנשים שהפכו לנציגי החלק התקופני של העצמי. מאפיין טיפוסי נוסף של יחסי-אובייקט סכיזואידיים הוא אופיים הנרקיסיסטי, הנובע מתהליכי ההפנמה וההשלכה הינתוטיים. שכן, כאמור, כאשר איריאל-האני מושלך לתוך אדם אחר, אדם זה הופך בראש ובראשונה לאהוב ונעוץ מאחר שהוא מכיל את החלקים הטובים של העצמי. באופן דומה, היחס לאדם אחר, המבוסס על השלכה של חלקים רעים של העצמי לתוכו, הוא בעל-אופי נרקיסיסטי, מאחר שגם במקרה זה, האובייקט מייצג חלק אחר של העצמי. שני סוגים אלה של יחס נרקיסיסטי לאובייקט הם לעתים קרובות בעלי מאפיינים אוטוביסטיים חזקים. הדחף לשלוט באנשים אחרים הוא כידוע מרכיב מהותי בנורוזה האוטוביסטיית. ניתן להסביר במידה מסוימת את הצורך לשלוט באחרים כדחף מוסט לשלוט בחלקים של העצמי. בשלבקים אלה מושלכים באופן מופרז לתוך אדם אחר, ניתן לשלוט בהם רק על-ידי שליטה באדם זה. לפיכך, ניתן לומר כי אחד המקורות של המנגנונים האוטוביסטיים נעוץ בהזדהות מסוימת הנובעת מתהליכי השלכה ינתוטיים. חיבור זה עשוי גם לשפוך אור על המרכיב האוטוביסטי המצטרף לעתים כה קרובות לנטיה לתיקון. זאת משום שהאשמה נחוות לא רק ביחס לאובייקט אלא גם ביחס לחלקים של העצמי, שאותם נדחף האדם לתקן או לשקם.

כל הגורמים הללו עשויים להוביל לקשר כפויי עם אובייקטים מסוימים, או להתרחקות מאנשים, זאת כדי למנוע הן את ההדירה ההרסנית לתוכם והן את סכנת הנקמה מצדם. הפחד מפני סכנת מסוג זה עשוי לבוא לידי ביטוי בעמדות שליליות שונות ביחסי-אובייקט. למשל, אחד ממוטופליי אמר לי שהוא שונא אנשים המושפעים ממנו יותר על המידה, מאחר שנרמה שהם דומים לו מדי ולכן הוא מואס בהם. מאפיין נוסף של יחסי-אובייקט סכיזואידיים הוא מלאכותיות כוללת וחוסר-ספונטניות. לאלה נוספת הפרעה חמורה בתחושת העצמי, או ביחס לעצמי. היחס הוא נראה מלאכותי. כמלים אחרות, המציאות הנפשית והיחס למציאות החיצונית מופרעים במידה שונה. השלכתם של חלקים מפוצלים של העצמי לתוך אדם אחר משפיעה באופן מהותי על יחסי-האובייקט, חיי הרגש והיאשיות כולה. ארגים טענה זו בעזרת שתי תופעות אוניברסליות הקשורות זו לזו: תחושת הכרדירות והפחד מפני פרודה. ידוע לנו כי אחד המקורות לתחושות הריכאון הנלוות לפרודה מאנשים הוא הפחד מפני הרס האובייקט ברדי

$Ec \rightarrow Ec$
 $Ec \rightarrow Ec$
 $Ec \rightarrow Ec$
 $Ec \rightarrow Ec$
 $Ec \rightarrow Ec$
 $Ec \rightarrow Ec$

היא ביטאה באופן לא-מודע את היותה עיוורת לקשייה, וכי החלשותיה ביחס לאגליזה, וכך ביחס לנסיכות שונות בחייה, אינן תואמות את הדע הלא-מודע שלה. דבר זה התברר מכך שהזרתה כי נכנסה ל"מחבוא" באגליזה שלה. כך, התובנה הלא-מודעת, ואף חלק משיתוף הפעולה כרמה המודעת (שלה) נבעו מחלקים מבודדים של אישיותה ולא זו שנכנסה ל"מחבוא" שלה) נבעו מחלקים מבודדים של אישיותה בלבד. למעשה, פרשנות החלום היתה סרת-השפעה ולא שינתה את החלטה של המטופלת לסיים את האגליזה באותה שעה.²²

אופיים של קשיים בחרות בחודשים שקדמו להפקת הטיפול על-ידי אחרות, החגלה ביתר בהירות בחודשים של מאפיינים סביזואדיים ומאנז'ד-פרסביים המטופלת. היתה זו תערובת של מאפיינים סביזואדיים שלה, אפילו בשלב אשר קבעה את אופי מחלתה, שכן לכל אורך האגליזה שלה, אפילו לעתים המקרם שבו המצבים הדיכאוניים והמאניים היו כשיאים, הופיעו לעתים המנגונים הדיכאוניים והסביזואדיים בעת וכעונה אחת. למשל, במהלך פגישות מסוימות היתה המטופלת שרויה בכירור בריכאון עמוק, נפח בעצמה ללא הרף וחשה חסרת-עוד. דמעות זלגו על לחייה ותנועתיה הכיעו ייאוש, ואף-על-פי-כן אמרה, כשפירשתי רגשות אלה, כי היא אינה חשה אותם כלל. לאחר מכן נפח בעצמה מיד על כך שאין לה רגשות כלל, וכי היא מרוקנת לגמרי. בפגישות מסוג זה פרצו רעיונותיה בשטף בלתי-סדיר, ונראה היה כי מחשבותיה מקוטעות, והן אף בוטאו באופן מקוטע.

בעקבות פירוש הסיבות הלא-מודעות שמונחות ביסודם של מצבים אלה, הרגשות והחרדות הדיכאוניים החגלו לעתים כמלואם במהלך פגישות מסוימות, וכזמנים אלה, המחשבות והדרכור היו בהירים יותר. קשר הדוק זה בין תופעות דיכאוניות וסביזואדיות החגלה, אם כי בצורות שונות, לכל אורך האגליזה שלה, אולם התבלט בחדר במהלך השלב האחרון שקדם להפקת האגליזה.

התייחסתי לקשר ההתפתחותי בין העמדה הפנואידי-סביזואדית לעמדה הדיכאונית. כעת, עולה השאלה האם קשר התפתחותי זה הוא הכסיס לתערובת של מאפיינים אלה בהפרעות מאנז'ד-פרסבייות, וכפי שאני מציעה, גם בהפרעות סביזופרניות. אם השערה טנטטיבית זו תוכה

22. האגליזה נמשכה לאחד הפסקה.

התמונה הקלינית הזו של כמה צורות של סביזופרניה והן של הפרעות מאניוטי-דפרסבייות.

כדי להדגים קשר זה אציג בקצרה ממצאים מתוך תיאור מקרה. אין בכוחי להציג את תולדות המקרה, ולכן אבחר רק ממצאים הרלוונטיים לנושא הדין. המטופלת שעומדת על הפרק היתה מקרה מובהק של מאני-דפרסיה (היא אובחנה ככזו על-ידי יותר מפסיכיאטר אחד) והיא לה את כל מאפייני ההפרעה: מעבר בין מצבים דיכאוניים ומצבים מאניים, נטיות אובדניות חזקות שחזרו והובילו לניסיונות התאבדות, ומאפיינים מאניים ודיכאוניים טיפוסיים אחרים. במהלך האגליזה שלה הגענו לשלב שבו הושג שיפור של ממש. לא רק שמחזוריות זו נעצרה, אלא התחוללו גם שינויים מהותיים באישיותה וביחסי-האובייקט שלה.

הפרודוקטיביות שלה בתחומים שונים התפתחה, ולוחה בתחושות ממשיות של אושר (לא מסוג מאני). לאחר מכן, בין היתר בשל נסיכות חיצונית, החל שלב נוסף. במהלך שלב אחרון זה, שנמשך מספר חודשים, המטופלת שיתפה פעולה כאגליזה באופן מסוים: היא הגיעה בצורה סדירה לפגישות האנליטיות, העלתה אסוציאציות באופן חופשי למדי, דיווחה על חלומות וסיפקה ממצאים לאגליזה. אולם היא לא הגיבה מבחינה רגשית לפרשנותיה, ואף הפגינה מידה רכה של כוון ביחס אליה. כמעט שלא ניתן אישור מודע להצעותי. וככל זאת, הממצאים שבמאמצותם הגיבה לפרשנויות שיקפו את השפעתן הלא-מודעת עליה. דומה כי ההתנגדות החזקה שהתגלתה בשלב זה הגיעה רק מחלק אחד של האישיות, בעוד שחלק אחר הגיב באותו זמן לעבודה האנליטית. לא רק שהשקפים מאישיותה לא שיתפו פעולה עמי, אלא נראה היה כי לא שיתפו פעולה זה עם זה, ובתקופה זו האגליזה לא יכולה היתה לעזור למטופלת למוג בנייהם. במהלך שלב זה היא החליטה לסיים את האגליזה. נסיבות חיצוניות השפיעו במידה רכה על החלטה זו והיא קבעה תאריך לשעה הטיפולית האחרונה.

בתאריך זה היא דיווחה על חלום: הופיע בו איש עיוור שדאג מאוד אלי (מלאני קליין) בשאלתה של המטופלת וכדק כיצד נרכסה. השמלה בחלום הוכיחה לה אחת משמלותיה המכוננות עד הצואר. המטופלת העלתה שתי אסוציאציות נוספות לחלום. היא אמרה, בהתנגדות מסוימת, שהאיש העיוור זו היא עצמה, וכשהתייחסה לשמלה המכוננת עד הצואר, ציינה שנכנסה שוב לתוך "המחבוא" שלה. הצעתי למטופלת שבחלומה

האגליזה
כיצד

האגליזה
כיצד

האגליזה
כיצד

האגליזה
כיצד

האגליזה
כיצד

איטית וחטרת הכעה, ואמר שהוא חש מנותק מהמצב כולו. הוא הוסיף שהפרשנות שלי נראית לו נכונה, אך זה לא משנה. בעצם, איז לז משאלות נוספות, ודבר אינו ראוי לטירחה.

I: פרשנותי הכאה התמקדה במורמים לשינוי זה במצב-החנה. הצעתי כי ברגע שבו היצגתי את פרשנותי, הסכנה כי יהרוס אותי הפכה ממשית $UB \in I$ מאור עכור, וכתוצאה מכך פחד מיד לאבד אותי. במקום להרגיש אשמה ודיכאון, אשר בשלבים מסוימים באגליזה שלו התעוררו בעקבות פרשנותי מסוג זה, הוא ניסה כעת להתמודד עם סכנתו אלה בעזרת שיטה מיוחדת של פיצול. כידוע, תחת לחצים של דירעוריות, קונפליקט ואשמה, מפצל המטופל לעתים קרובות את דמותו של האגליזיקאי. כתוצאה מכך, המטופל עשוי כרגעים מסוימים לאהוב וכרגעים אחרים לשנוא את האגליזיקאי. במקרה אחר, היחס לאגליזיקאי עשוי להתפצל כך שהוא נותר הדמות הטובה (או הרעה) בעוד שמישוה אחר היפך לדמות ההפוכה. אולם פיצול זה לא התרחש במקרה שבו אנו דנים. המטופל פיצל בתוכו את החלקים של עצמו, כלומר של האני, אשר נתפסו כעניני כמסכנים ועויינים את האגליזיקאי. הוא הפנה את הרוחפים הרוסניים שלו מהאובייקט שלו לעבר האני שלו, וכתוצאה מכך חלקים מהאני שלו הפסיקו להתקיים באופן זמני. בפנטסיה הלא-מודעת, משמעות הדבר הייתה איזן חלק מאישיותו. המנגנון המסוים הזה של הפניית הרוחף הרוסני כלפי חלק אחד מאישיותו, ופיזורם של הרגשות בעקבות זאת, השאיר את החרדה שלו כמצב רדום.

כאשר פירשתי את התהליכים הללו, השתנה פעם נוספת מצב-רוחו של המטופל. הוא הפך רגשני, אמר שבא לו לככת, היה מרוכז, אולם חש מגוכש יותר. לאחר מכן ביטא גם תחושת רעב.²³ על-פי ניסיוני, פיצולו האלים והריסותו של חלק אחד של האישיות תחת הלהיצים של חרדה ואשמה הוא מנגנון סכיזואידי חשוב. אציג בקצרה דוגמה נוספת: מטופלת חלמה שעליה להתמודד עם לילה מודשעת שהיתה

תחושת הרעב הצביעה על כך שתהליך הפנמה הופעל שוב תחת שליטת הליברו. בערב שלשישנות הראשונה שהצגתי לפחד שלו להרוס אותי באמצעות תוקפנותו הוא הגיב באופן מיידי בפיצול אלם ובאות של חלקים מאישיותו, כעת הוא הרגיש צער, אשמה ופחד מאובדן באופן מלא יותר, וכן הקלה מסוימת בחרדות ורכאויות אלה. התקלה בחרדה הכיאה לכך שהאגליזיקאי שוב ייצגה אובייקט טוב שבו היא יכולת לחת אמת. לכן ההשוואה להפנים אותי כאובייקט טוב יכולה היתה להתעורר שוב. אם יצליח לכסס מחדש את הרוח הטוב בתוך עצמו, הוא יחזק ויגבש את האני שלו, ויפחד פחות מהרוחפים הרוסניים שלו. למעשה, הוא יכול לשמור את עצמו ואת האגליזיקאי.

להרחיח, ניתן יהיה להסיק כי שתי קבוצות אלה של הפרעות, הסכיזופרניות והמאני-דפרסיביות, קשורות זו לזו מבחינה התפתחותית יותר מכפי שהונח עד כה. הדבר גם יסביר את המקרים שבהם, על-פי השקפתי, ההבחנה בינן מלנכוליה לסכיזופרניה היא בעייתית ביותר. אהיה אסירת תודה אם עמיתי, שאספו רי חומר בתצפיות פסיכיאטריות, ישפכו אור על השערת.

כמה הגנות סכיזואידיות

הסברה הרווחת בקרב האגליזיקאים היא כי קשה יותר לערוך אגליזיה למטופלים סכיזואידיים מאשר לטיפוסים מאני-דפרסיביים. יחסם המסוגר וחסר הרגשות, המורכבים הנרקיסטיים בייחסי-האובייקט שלהם (שאליהם התייחסתי לעיל), ומעיין עיונות מנתקת המאפיינת את יחסם לאגליזיקאי, יוצרים סוג קשה מאוד של התנגדות. אני סבורה כי כישלונו של המטופל ביצירת קשר עם האגליזיקאי וחוסר-תגובתו לפרשנותיו, ותחושה זו תואמת את ההרשמותו של האגליזיקאי כי חלקים ניכרים מאישיותו ורגשותיו עשויים לומר: "אני שומע את מה שאתה בעל-מאפיינים סכיזואידיים עשויים לומר". אני שומע את מה שאתה אומר. יתכן שאחה צודק, אבל דבריד חסדי-משמעות מבחינתי". הם עשויים אף לומר כי הם מרגישים שאינם שם. המלים "חסר-משמעות" כמקרים אלה אינן מצביעות על דחייה פעילה של הפרשנות, אלא מעידות על כך שחלקים מהאישיות ומהרגשות מפוצלים. לכן, מטופלים אלה אינם יכולים להתמודד עם בפשנות - הם אינם יכולים לקבל או לדחות אותה.

ארגים את התהליכים המונחים ביסודם של מצבים כאלה באמצעות ממצאים חלקומים מאגליזה של מטופל. השעה הטיפולית העומדת על מכך ערד השוואות עם אנשים ברי-מזל ומצלחחים ממנו. אמירות אלה הובעו גם כיום אלי. התעוררו תחושות חזקות מאוד של תסכול, צרות-עין והתמרמרות. כאשר פירשתי (אציג שוב רק את תמצית פרשנותי) כי רגשות אלה מופנים כלפי וכי הוא רוצה להרוס אותי, השתנה מצב-רוחו באופן פתאומי. גוון קולו הפך שטות, הוא דיבר בצורה

5-1
CII

100, 101, 102
103-104
105-106

107
108
109

110
111
112

113
114
115

116
117
118

נחווה ברענתה לרצות מישוה. המטופלת ניסתה להשפיע על הילדה או לשלוט בה ולסחוט ממנה הודאה שהיתה מועילה לילדה, אולם לא הצליחה בכך. גם אני נכנסתי לחלום והמטופלת חשה כי יתכן שאוכל לעזור לה להתמודד עם הילדה. לאחר מכן המטופלת תלתה את הילדה על עץ כרי להפחיד אותה וגם כרי למנוע ממנה לגרום נזק. כשיעמוד המטופלת למשור בחבל ולהרוג את הילדה, היא התעוררה. גם בחלק זה של החלום האנליטיקאית היתה נוכחת, אולם שוב לא היתה פעילה.

אציג רק את עיקרן של המסקנות שאליהן הגעתי מהאנליזה של חלום זה. בחלום, אישיותה של המטופלת היתה מופצלת לשני חלקים: הילדה המדושעת והבלתי-נשלטת מצד אחד, והאדם שניסה להשפיע עליה ולשלוט בה מצד אחר. הילדה ייצגה, כמובן, גם דמויות שונות מן העבר, אולם בהקשר זה היא ייצגה בעיקר חלק אחד מהעצמי של המטופלת. מסקנה נוספת היא שהאנליטיקאית היא האדם שאותו עמדה הילדה לרצות, ותפקידו בחלום היה בין השאר למנוע את הרצח הזה. הריגת הילדה, הפיתרון שהמטופלת נאלצה לנקוט בו, ייצג את האיון של חלק אחר מאישיותה.

מתקשר להדקתה, אשר כידוע לנו מופנית כלפי דהפנים מסוכנים. אולם זוהי בעיה שאיני יכולה לעסוק בה כעת.

כמובן ששינויים במצב-הרוח אינם מופיעים תמיד באופן כה דרמטי במהלך השעה הטיפולית, כפי שהתפיעו בדוגמה הראשונה שהצגתי בסעיף זה. אולם גיליתי שוב ושוב כי התקדמות במיזוג מתרחשת כתוצאה מפרדוש הגורמים המסוימים לפיצול. על פרשנויות מסוג זה לעסוק בפרוטו בסיטואציות-הדעברה באותו רגע, ולכלול, כמובן, את הקשר עם העבר, וכן התייחסות לפרטים של סיטואציות-החודרה המניעות את האני לסגת למנגנונים סכיזואדיים. המיזוג שמתרחש כתוצאה מפרשנויות, הניתנות בהתאם לתיאור זה, מלווה בדיכאון ובחודרה מסוגים שונים. בהדרגה, גלי דיכאון כאלה, שבבעקבותיהם מושג גיבוש רב יותר, מביאים להפחתה בתופעות סכיזואדייות וכן לשינויים יסודיים ביחסי-האובייקט.

חודרה סמויה בקרב מטופלים סכיזואדיים

התייחסתי לעיל להערסם של רגשות, העדר אשר הופך מטופלים סכיזואדיים לבלתי-מגיבים. דבר זה מלווה בהעדר חודרה. חסרה, אם כן,

תמיכה בעלת-חשיבות לעבודה האנליטית. זאת משום שבקרב סוגים אחרים של מטופלים בעלי חודרה הזקה, גלויה או סמויה, ההקלה בחודרה הנובעת מהפרשנות האנליטית הופכת לחוויה המגדילה את יכולתם לשאת פעולה באנליזה.

העדר זה של חודרה בקרב מטופלים סכיזואדיים הוא רק לכאורה. זאת משום שמן המנגנונים הסכיזואדיים משתמע פיזור של הרגשות, לרבות החודרה, אולם האלמנטים המפוזרים הללו עדיין קיימים במטופל. בקרב מטופלים מסוג זה קיים סוג מסוים של חודרה סמויה: היא נותרת סמויה באמצעות שיטת הפיזור המיוחדת. החושתם שהם מפועשה חסרי יכולת להרגיש ושהאובייקטים שלהם אכזרי להם היא למעשה שוות-ערך לחודרה. דבר זה מתבהר לאחר שפושגת התקדמות במיזוג. ההקלה העצומה שהשאז המטופל נובעת מהתחושה כי עולמו הפנימי ועולמו החיצוני לא רק הפכו מאוחדים יותר אלא התעוררו שוב לחיים. כרגעים אלה נדמה בדיעבד כי בזמן שהרגשות נעדרו, התיחסים היו מעורפלים והכפככים וחלקים של האישיות נתפסו כאבודים, ונדמה היה שהכל מת. כל אלה שווי-ערך לחודרה מסוג המור מאור. חודרה זו, הנוותרת סמויה באמצעות פיזור, מורגשת כמידה מסוימת לכל אורך הדרך, אולם צורתה שונה מזו של חודרה סמויה שאותה אנו מזהים כסוגים אחרים של מקרים.

פרשנויות הנוטות לעבר מיזוג של הפיצול בעצמי, לרבות פיזור הרגשות, מאפשרות לחוות בהדרגה את החודרה ככזו, אם כי יתכן שאלאורך פרקי זמן ארוכים, נוכל למעשה רק לחבר את התכנים הרעיוניים אלה לאלה אך לא לעורר את רגשות החודרה עצמם.

גיליתי גם כי פרשנויות הניתנות למצבים סכיזואדיים מצביעות דרישות בפני יכולתנו לנסח את הפרשנויות באופן אנטיקלסואלי וברור, שבו נקבעים הקשרים בין המודע, הטרנס-מודע והלא-מודע. מובן כי זוהי תמיד אחת ממטרותינו, אולם יש לה חשיבות מיוחדת כזמנים שבהם רגשותיו של המטופל אינם זמינים ונדמה שאנו מפנים את דבריו לאינטלקט שלו בלבד, מפורק ככל שיהיה.

יתכן כי מעט הרמזים שנתתי עשויים להתאים במידה מסוימת גם לשיטת האנליזה של מטופלים סכיזופרניים.

4-4
פנימי (אנליטי)
לכמה מנגנונים סכיזואדיים

אני
אני
אני

אני
אני
אני

אני
אני
אני

אני
אני
אני

אני
אני
אני

אכירי ואת אחיו של המטופל. כאשר רץ בצורות השונות של הדלזיה של שרבר על-אורות הם העולם, ציין פרויד: "ככל אופן, סוף העולם היה תוצאה של הקונפליקט שפרץ בינו, כלומר שרבר, לבין פלשיג, או, בהתאם לתולדות המחלה שאומצה בשלב השני של הדלזיה שלו, של הקשר הכליתי-ניתן-להתרחש שנוצר בינו לכין אלוהים..." (שם, עמ' 69).

הצעתו היא, בהתאם להשערות שתוארו בפרק הנכחי, כי חלוקת הנפש של פלשיג לנפשות רבות היתה לא רק פיצול של האובייקט אלא גם השלכה של התשתו של שרבר כי האני שלו מפוצל. אוביר כאן רק את הקשר בין תהליכי פיצול כאלה לבין תהליכי הפנמה. המסקנה היא שאלוהים ופלשיג ייצגו אף הם חלקים של העצמי של שרבר. הקונפליקט בין שרבר לפלשיג, שפרויד ייחס לו תפקיד חיוני בדלזיה של הרס-העולם, בא לדיי ביטוי בפשיטה שערך אלוהים על הנפשות של פלשיג. על-פי השקפתי, פשיטה זו מייצגת את איונו של חלק אחד של העצמי על-ידי החלקים האחרים, שהוא, כפי שאני טוענת, מנגנון סכיזואידי. החרדות והפנטסיות על-אודות הם פנימי והתפרקות-האני הכרוכות במנגנון זה מושלכות על העולם החיצוני ומנוחות ביסודן של דלזיות על-אודות הדיסטו.

כאשר לתהליכים שמנוחים ביסוד "האסון העולמי" הפרנואוידי, הגיע פרויד למסקנות הבאות: "המטופל לקח בחזרה מהאנשים בסביבתו ומתעורר החיצוני ככלל את ההשקעה הליבידינלית שאותה הפנה אליהם עד כה. לפיכך הכל הפך עבודה חסר-משמעות ולא רלוונטי, ודורש הסבר באמצעות רציונלזציה משנית כמיוצר בנס, מאולתר בחיפזו". סוף העולם הוא ההשלכה של אסון פנימי זה; שכן בא הקץ על עולמו הסובייקטיבי מכיוון שנטל בחזרה את אהבתו ממנו" (שם, עמ' 70). הסבר זה עוסק באופן ספציפי בהפרעה בליבידו של האובייקט ובהתמוטטות ביחס לנשים ולעולם החיצוני המתחשת כתוצאה מכך. אולם בהמשך התייחס פרויד להיכט נוסף של הפרעות אלה. הוא טען: "איננו יכולים לכטל את האפשרות כי הפרעות בליבידו עשויות להגיב להשקעות באני, יותר משנוכל להתעלם מהאפשרות ההפוכה, כלומר, שהפרעה שניונית, או המושפעת על-ידי גורם אחר, של התהליכים הליבידינליים עשויה להיות תוצאה של שניניים אכזרניים כאני. אכן סכרי להנח כי תהליכים מסוג זה הינם המאפיין המייחד פסיכוזות" (ההדגשה שלי). האפשרות הכאה

סיכום המסקנות

כעת אסכם כמה מהמסקנות שהוצגו במאמר זה. אחד מרעיונותיי המרכזיים היה כי בחודשי החיים הראשונים ~~החברה~~ ~~תחזית~~ בעיקר כפחד מפני רדיפה, וכי זה תורם למנגנונים ולהגנות מסוימים המשמעותיים מבחינת העמדה הפרנואוידי-סכיזואידי. בין ההגנות הללו בולטים מנגנוני הפיצול של אובייקטים פנימיים וחיצוניים, של רגשות ושל האני. מנגנונים והגנות אלה הם חלק מההתפתחות הנורמלית, וכו-כזמן יוצרים את הכסיס למחלת הסכיזופרניה בשלב מאוחר יותר. תיאורי את התהליכים המונחים ביסודה של הזדהות דרך השלכה כשילוב בין פיצול חלקי העצמי והשלכתם על אדם אחר, וכן תיאורי כמה מהשפעותיה של הזדהות זו על יחסי-אובייקט נורמליים וסכיזואידיים. תחלתה של העמדה הדיכאונית היא הנקודה שבה מנגנונים סכיזואידיים עשויים להתחזק תוך כדי נסיגה. הצבעתי גם על קשר הדוק בין ההפרעה המאנטי-דפרסטיבית והסכיזואידי, על כסיס יחסי-הגומלין בין העמדה הנתקתית הפרנואוידי והדיכאונית.

נספח

האגליזה של פרויד למקרה של שרבר²⁴ מכילה שפע של ממצאים רלוונטיים מאוד לנושא שבו אני עוסקת, אך אישק ממנו כאן רק כמה מסקנות.

שרבר תיאר באופן צבעוני וחיי את פיצול נפשו של הרופא שלו, פלשיג (הדמות האהובה והרודפת שלו). בשלב מסוים הציגה ה"נפש של פלשיג" את מערכת "חלוקת הנפש", כשהיא מתפצלת לכארכיים עד שישים חלוקות-משנה. לאחר שנפשות אלה התרכו עד שהפכו ל"מטרד", אלוהים ערך עליהן פשיטה וכתוצאה מכך נפשו של פלשיג שרדה "בצורה אחת או שתיים כלכד". נקודה נוספת ששרבר מזכיר היא שדסיס הנפש של פלשיג איבדו בהדרגה את תכונתם ואת כוחם.

אחת המסקנות שאליהן הגיע פרויד באגליזה של מקרה זה היתה, שההדרף פוצל לאלוהים ולפלשיג, וכך שאלוהים ופלשיג ייצגו את

24. Psycho-Analytic Notes upon an Autobiographical Account of a Case of Paranoia (S.E. 12) (Dementia Paranoides).

הרסניים ביותר שהאני השתמש בהם כנגד עצמו וכנגד האובייקטים המושלבים שלו. גישתו של פרויד לבעיות הסכיזופרזיה והפרנויה הנוכה כבעלת חשיבות רבה. מאמריו על שוכר (וכאן עלינו לזכור גם את מאמרו של אברהם²⁵ שצוטט על-ידי פרויד) פתח בפנינו את האפשרות להכין את הפסיכוזזה ואת התהליכים המונחים ביסודה.

25. "The Psycho-Sexual Differences between Hysteria and Dementia Praecox" (1908).

לידי ביטוי בשני המשפטים האחרונים היא זו אשר מספקת יותר מכל את החוליה המקשרת בין ההסבר של פרויד ל"אסון העולמי" לבין ההשערה שלי. "שינויים אבנורמליים באני" נובעים, כפי שהצעתיי בפרק זה, מתהליכי פיצול מוגזמים באני המוקדם. תהליכים אלה קשורים באופן מורכב ביותר בהתפתחות היצירה, וכחודות שהתשוקות היצריות מעוררות. לאור התיאוריה המאוחרת יותר של פרויד על-אודות יצר החיים ויצר המוות, אשר החליפה את מושגי היצר המושקע באני והיצר המיני, ההפרעות בחלוקת הליכודו מניחות מראש את ניתוק הקשר בין הדחף ההרסני לליכודו. המנגנון שבו חלק אחד של האני מאיץ חלקים אחרים, ואשר, על-פי הצעתי, מונח ביסודו פנטסטיי "האסון העולמי" (הפשיטה של אלהים על הנפשות של פלשיג), מרמז על עליונותו של הדחף ההרסני על הליכודו. כל הפרעה בחלוקת הליכודו הנורקסיסיטי כרוכה ביחס לאובייקטים המופנמים, אשר (על-פי עבודתי) מהווים חלק מהאני למן ההתחלה. יחס-הגומלין בין ליכודו נורקסיסיטי לבין ליכודו של האובייקט מקבילים לפיכך ליחס-הגומלין בין היחס לאובייקטים מופנמים לבין אובייקטים היצוניים. אם האני והאובייקטים המופנמים נחווים כמפורקים לחתוכות, חווה החינוק אסון פנימי המתרחב לעולם ההיצוני ומושלך עליו. מצבי-הדרך כאלה, המתייחסים לאסון פנימי, מתעוררים, על-פי ההשערה שנידונה במאמר הנוכחי, במהלך תקופת העמדה הפרנואידית-סכיזואידית הינקותית, ויוצרים את הבסיס לסכיזופרזיה מאוחרת יותר. על-פי השקפתו של פרויד, הנטייה לקיבעון בדמנציה פרקוקס (dementia praecox) מצויה בשלב מוקדם מאוד של ההתפתחות. בהתייחסו לדמנציה פרקוקס, שאותה הכריז מפרנזיה, טען פרויד: "יש למקם לפיכך את הנטייה לקיבעון מוקדם יותר מאשר בפרנויה, הנמצאת היכר-שהוא בתחילת תהליך ההתפתחות מאוטו-ארוטיום לאהבת-אובייקט" (שם, עמ' 77).

בצונוי להסיק מסקנה נוספת מהאנליזה של פרויד למקרה של שוכר. אני מציעה שהפשיטה, שהסתיימה בהפתחת הנפשות של פלשיג לאחת או שתים, הייתה חלק מניסיון ההחלמה. זאת משום שהפשיטה נועדה לתקן, או, ניתן לומר, לרפא את הפיצול באני על-ידי איזון החלקים המפוצלים של האני. כתוצאה מכך נותרו רק אחת או שתים מהנפשות אשר כפי שניתן להניח, היו אמורות לזכות מחדש בתכונתן וכוחן. אך ניסיון זה להחלמה הושג באמצעים